

Batıl İnançlar Superstitions

HATİCE ATALAN

Malatya İnönü Üniversitesi,
İlahiyat Fakültesi, Lisans Öğrencisi.
Malatya, Türkiye
Malatya İnönü University,
Faculty of Theology, Undergraduate Student
Malatya, Turkey

Türü: Makale

ORCID 0000-0002-5297-3897

haticeatalan11@gmail.com

Geliş Tarihi: 3 Aralık 2021 | **Yayın Tarihi:** 21 Aralık 2022

6. Makale

Atıf/Citation: Atalan, H. (2022). "Batıl İnançlar". *Genç Atebe Dergisi* 3, 41-44

Özet

Batıl inançlar ve batıl inançların sebep olduğu alışkanlıklar insanlar arasında oldukça yaygındır. Bu tür inanç ve uygulamaların araştırılması noktasında sistematik çalışmalar genellikle yetersiz olmuştur. Batıl inançlara yönelik tutum geliştirenlerin büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Batıl inançlar çok sayıdadır ve bunlara inanmanın önünü alacak bir çözüm yolu henüz üretilmemiştir. Bu tür inançlar gelişmiş ya da gelişmemiş ülke olması fark etmeksizin pek çok toplumda kendine yer edinmiştir. Dört yapraklı yoncadan şans geleceğine inanmak, tahtaya vurmak, evde şemsiye açmak, 13 sayısının uğursuz olduğuna inanmak, haftanın bazı günlerini uğurlu bazıları uğursuz saymak, falcılık ve daha birçok çeşit batıl inanç hayatımızı çevreleyebilmektedir. Bu makalede batıl inançlar konusunu incelenecek ve bu inanışın ana nedeni ve belli bir mantıklı açıklaması olup olmadığı açıklanmaya çalışılacaktır. Ayrıca batıl inançların insanlar üzerindeki etkileri de değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Batıl İnançlar, Hurafeler, Kültür, Din, Şans.

Abstract

Superstitions and habits caused by superstitions are quite common among people. Systematic studies of such beliefs and practices have generally been inadequate. The majority of those who develop attitudes towards superstitions are women. Superstitions are numerous and a solution to prevent believing them has not been produced yet. Such beliefs have found a place in many societies, regardless of whether they are developed or underdeveloped countries. Believing that luck will come from a four-leaf clover, hitting wood, opening an umbrella at home, believing that the number 13 is unlucky, some days of the week are auspicious; counting some as unlucky, fortune telling and many other kinds of superstitions can surround our lives. In this article, the subject of superstitions will be examined and it will be tried to explain whether a belief has a main reason and a certain logical explanation. In addition, the effects of superstitions on people will be evaluated.

Keywords: Superstitions, Superstitions, Culture, Religion, Luck.

Giriş

Batıl inançlar mantıksal temeli olmayan inançlar bütünüdür. Dilimize Arapçadan geçen “hurafe” kelimesi “akıl ve gerçekliğe aykırı olan söz” anlamına gelir. Hurafeler; akıl, mantık ve bilime uymadığı gibi çoğu zaman din adına ileri sürülüp dine de uymayan inançlardır. Paranormal olarak kabul edilen olaylar ise psikolojik bir durumu ifade eden hurafelerdir. Bu kelime sözlükte, “akıl ve bir tür irrasyonel fantezinin ötesindeki inanç” olarak tanımlanır. Kişinin ayna kırıldığında kendini Allah’a karşı suçlu hissedip tövbe etmesi buna örnektir. Batıl inanç, hayatımıza sızabilecek her yerde hazır ve nâzırdır. Günümüzde birçok toplumda insanların totemler taşıdıkları veya kaldırımdaki çatlaklarda yürümekten kaçındıkları görülebilmektedir. Batıl inançlar kültürel olduğu kadar insanların deneme ve yanılmalarla bir şeylere anlam yüklemesini de içermektedir (Özgüven, 2013).

Batıl inançlara veya paranormal olaylara inanmanın çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenlerden biri çaresizliktir. Tedavisi olmayan hastalığa yakalanmış insanların son bir umut olarak batıl inançlara yönelmesi tarihin her döneminde var olan bir durumdur. İnsanlar tarih boyunca somutlaştırma eğiliminde olmuştur. Somutlaştırma ilk çocukluk evresinde çevremizi anlamlandırmak için başvurduğumuz bir yöntemdir. Bu yöntem batıl inançlar açısından at nalı, nazar boncuğu gibi nesnelere de uygulanmış, bu nesnelere gerçekliği olmayan kutsallıklar yüklenmiştir. Batıl inançların en büyük nedeni cehalettir. Bilimsel olarak açıklanması noktasında hakkında yeterli bilgi olmayan pek çok olay batıl inançlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Hurafelerin ortaya çıkmasındaki en önemli etkenlerden biri de budur. Ayrıca yanlış neden-sonuç ilişkisi de bunda etkili olmuştur. Örneğin başına kötü bir olay gelen bir kişinin bu olayı o sırada oradan geçen siyah kediye bağlamış olması yanlış bir değerlendirmedir. (Ayten - Köse, 2009).

Batıl inançlar bir bütün olarak ele alındığında duygusal ve davranışsal kavramların karışımı olarak görülebilir. Duygusal durumun oluşturduğu sevinç, korku, heyecan, merak vs. durum değişikliğini ifade etmektedir. Ayrıca davranışsal olarak oluşturulan ritüellerdir. (Bayrakçı, 2007). İnsanoğlu hayatı boyunca hep bir arayış ve merak içinde olmuştur. Yaşamı boyunca karşısına çıkan tüm sıkıntıları ve sorunları aşmak, rahatsızlıklarına bir çözüm bulmak insanoğlunu farklı çözüm yollarına götürebilmiştir. Bu sebeple batıl inançlar insanların artık çaresiz kaldığı noktada başvurduğu bir sığınak hâline gelmiş, kültürlerde ve inançlarda yerini almıştır. (Ayten-Köse, 2009). “Batıl inançların kökeninde; ilk ortaya çıktığı dönemin sosyal, kültürel, ekonomik, coğrafi, çevresel, bilimsel, eğitim olanakları ve düzeylerine ilişkin şartların rol oynadığı söylenebilir. Bu açıdan ortaya çıkışından günümüze gelişimi irdelenirken söz konusu batıl inanca konu edim ya da ritüelin yaşam alanı bulduğu toplumun gelişim süreci ve dönemsel şartlarının iyi analiz edilmesi gerekir” (Gülüş, 2016, 120).

1. Anadolu’da Batıl İnançlar

Anadolu’da yaygın olan bazı batıl inançlar şunlardır: **I.** Ayakkabı çıkarıldığında ters dönerse ayakkabı sahibi tez zamanda ölür. **II.** Gece ölen kişinin üzerine sabaha kadar bıçak konulur. **III.** Baş sağlığına gelen kişinin ayakkabıları ters çevrilmez. **IV.** Öldürülen yılan suya atılınca suda kaybolursa yağmur yağar ve sel olur. **V.** Bir kişinin önüne tavşan çıkması uğursuzluktur; mümkünse gidilen yoldan geri dönmek gerekir. **VI.** Ateşe tükürmek, tırnak atmak ve su dökmek uğursuzluk getirir. **VII.** Urganla komşunun evine girilmez. Aksi hâlde komşunun evinde kıtlık olur. **VIII.** Ocağın üstünü boş

bırakmak uğursuzluk getirir. **IX.** Çocuğun bezleri yabani ağaca asılırsa çocuk yabani olur. **X.** Hamile kadın aşerdiği sırada neye bakarsa çocuk ona benzer. **XI.** Gece ıslık çalmak uğursuzluk getirir. **XII.** Akşam kapının önü süpürülmez. **XIII.** Değirmenden ilk gelen unla yapılan ilk ekmeği yiyen kişinin karısı ölür. **XIV.** Bir kişinin üzerinde dikiş dikilir ise o kişinin kısmeti bağlanır. **XV.** Kapının önünde oturan kişi iftiraya uğrar. **XVI.** Evden bir kişi gurbete gittiği zaman o gün ev süpürülmez ve dışarıdan misafir alınmaz. **XVII.** Bir erkek iki kadının arasından geçerse sözü geçmez. **XVIII.** Yarım çay içen kadın dul kalır. **XIX.** Erkek çocuğunun saçını ilk kez amcası veya dayısı keser. **XX.** Gelinin ayakka-bısının altına ismi yazılan en kısa zamanda evlenir. **XXI.** Makası açık bırakanın hakkında düşmanları dedikodu yapar. **XXII.** Ateşin çıkardığı ses ateşi yakan kişi hakkında dedikodu yapıldığına işaretir. (Çalışkan - İlter, 2016).

Ayrıca, özellikle kırsalda kalan bazı bölgelerde batıl inanışlar hayatın bir parçası hâline gelmiştir. Örneğin, yeni doğan ve kırkinci gününe ulaşmayan çocuklara cinlerin musallat olabileceğine ve çocukların söz konusu varlığın etkisinde kalabileceğine inanıldığı için bu devrede çocuk son derece titiz büyütülür; odada yalnız bırakılmaz, çok yakınlarından başkasına gösterilmez. Bunlarla beraber Anadolu'da yaygınlaşmış bazı batıl inançlara bıçakla eklemek kesilmemesi, aksi takdirde evin bereketinin kaçacağına inanılması, köpek havaya bakarak havlarsa kan döküleceğine inanılması, külün üstüne su dökülmemesi, kapı eşğine oturulmaması gibi daha pek çok misal verilebilir (Çiçekler, 2019).

2. ABD ve Avrupa'da Batıl İnançlar

Amerikan web sitesi Rancor Comm 18.000 kişinin batıl inançları hakkında veri toplamıştır ve ankete katılanların çoğunun söyledikleri şey için kendilerine lanet edilmesini istemedikleri için tahtaya vurdukları sonucu ortaya çıkmıştır. Çoğu batıl inançta olduğu gibi tahtaya vurmanın kökenleri de tahmine dayalıdır. Geçmişte paganlar ruhların ağaçlarda yaşadığına inandıkları için tahtaya vurma inancının ortaya çıktığı düşünülebilir. (Ng vd., 2010). ABD'de yaygın olan bir başka batıl inanç, ayna kırmanın kötü şans getirdiğidir. Çoğu uzman, eski zamanlarda aynanın, ona bakan kişinin ruhunu içinde tuttuğuna inanıldığı konusunda hemfikirdir. Bu sebeple onu kıran kişinin kendi ruhunu da kıracağına inanılmaktadır.

Bir tür karga olan saksığan, Britanya Adaları'nın her yerinde önemli bir kuştur. İrlanda'da saksığana ayrı bir önem atfedilmiştir. Görülen saksığan sayısına göre çeşitli inanışlar geliştirilmiştir. Bu inanışa göre bir tane saksığan görmek üzüntüye, iki tane görmek ise neşeye işaret eder. Yine bir İrlanda batıl inancında evin kapısı açılınca sadece bir saksığan görülürse bu o kişinin yakında öleceğine alamettir (Ng vd., 2010).

Sonuç

Batıl inançların zaman içinde devam etmesinin en temel nedeni kültürlerle ve inançlarla bir bütün hâle gelmiş olmasıdır. Batıl inançların değerini birçok literatürde bulmak mümkündür. Din, ideoloji hatta iktisadi ve politik literatürlerde bile bu inanışlara rastlamak mümkündür. Ayrıca insanların kötü durumlarda batıl inançlara yönelme eğilimlerinin daha fazla olduğunu söyleyebiliriz. Batıl inançlar farklı ortamlarda değişebilmekte ve bu değişiklikler olumlu ve olumsuz sonuçlar doğura-

bilmektedir. Bu çalışmada batıl inançların toplumlardaki değerini ve zaman içinde nasıl değiştiğini anlatmaya çalıştık. Dünyanın her yerinde çeşitli batıl inançların olduğunu ve bu batıl inançların insan hayatını etkilediğini gözlemledik. Çalışmamızın bu konuda yapılacak diğer araştırmaları motive edeceğini ummaktayız.

Kaynakça

- Ayten, A. - Köse, A. "Bâtıl İnanç ve Davranışlar Üzerine Psikososyolojik Bir Analiz". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 9/2 (2009), 45-70.
- Bayrakçı, M. "Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması". *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 14 (2007), 198-210.
- Çalışkan, N. - İltter, P. "Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü Öğrencilerinin Batıl İnanç Eğilimlerinin Analitiği" *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi* 7/23 (2016), 206-218.
- Çiçekler, A. N. "Isaac Barrow'un Kaleminden Türklerde Batıl İnançlar/Hurafeler/Halk İnanışları". *Dil ve Edebiyat Araştırmaları* 20/20 (2019), 165-188.
- Gülüş, İ. "Batıl İnançların İletişimsel İşlevi ve Medyadaki Yansımaları: Kurumsal Yaklaşım ve Alan Araştırmaları Işığında Batıl İnanç ve İletişim Karakteristiği Üzerine Bir İnceleme". *Atatürk İletişim Dergisi* 10 (2016), 111-136.
- Ng, Travis vd.. "The Value of Superstitions". *Journal of Economic Psychology* 31/3 (2010), 293-309.
- Özgüven, N. "Batıl İnançların Yenilikçilikteki Rolünün Analizi". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 27/3 (2013), 111-124.